

d'aquest mateix volum, n'és un reflex aproximat. Potser la recerca acurada dels seus papers faciliti temps a venir un acostament precís a la realitat vital i intel·lectual del personatge. Obrim, mentrestant, les *Homilies d'Organyà* per una de les seves pàgines...

Joana ESCOBEDO
Biblioteca de Catalunya
Anna GUDAYOL
Biblioteca de Catalunya

FRANCESC VALLVERDÚ I CANES, IN MEMORIAM.
(1935-2014)

La nit del 12 de juny ens va deixar als 78 anys, a causa d'una malaltia inesperadament ràpida i fatal, Francesc Vallverdú i Canes, membre de la Secció Filològica des de l'any 2002. Tant la Secció com tot l'Institut d'Estudis Catalans lamentem profundament la seva mort.

Vallverdú s'havia llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona, però va exercir poc temps d'advocat. La seva vida professional es va desplegar sobretot a Edicions 62, durant prop de quatre dècades, entre el 1965 i el 2003, amb el càrrec de cap de redacció. Ell mateix es va referir a aquesta editorial com la seva "universitat" i el seu laboratori de treball.

En efecte, gràcies al suport de Josep M. Castellet, director literari d'Edicions 62, i partint de l'observació directa de les dificultats dels autors per a consolidar els diferents estils de redacció, va poder elaborar i publicar el seu primer gran estudi: *L'escriptor català i el problema de la llengua* (Barcelona: Edicions 62, 1968).

Ben aviat es va convertir en un autor de referència en la naixent sociolingüística catalana, amb obres com *Dues llengües: dues funcions?* (Barcelona: Edicions 62, 1970) i *El fet lingüístic com a fet social* (Barcelona: Edicions 62, 1973), estudi que havia obtingut l'any anterior el Premi Joan Fuster d'assaig.

Ja des d'aleshores va contribuir també al coneixement de la situació social de la llengua catalana en l'àmbit hispànic, amb dues obres com *Sociología y lengua en la literatura catalana* (Madrid: Cuadernos para el Diálogo, 1971) i *Ensayos sobre bilingüismo* (Barcelona: Ariel, 1972).

L'any 1973 va ser un dels membres fundadors del Grup Català de Sociolingüística, constituït a Prada i presentat internacionalment en el Congrés de Sociologia de Toronto de 1974 —tot i que Vallverdú no pogué ser present en cap d'aquests actes, perquè li havia estat retirat el passaport a causa de la seva militància política. El Grup Català de Sociolingüística, després Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana, es va incorporar l'any 2008 a l'Institut com a societat filial, amb el nom actual de Societat Catalana de Sociolingüística.

Francesc Vallverdú va ser durant uns anys —entre 1991 i 1999, després d'Antoni M. Badia i Margarit— president del Grup Català de Sociolingüística i director —entre el 1977 i el 2000— del consell de redacció de *Treballs de Sociolingüística Catalana*, que avui continua essent la revista de la Societat.

Vallverdú, com dèiem, s'havia implicat en l'acció política des de la seva incorporació el 1959 al PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya) i la seva intervenció en l'orientació de la política lingüística durant els darrers anys de la dictadura de Franco i al llarg de la transició democràtica va ser crucial.

Aquesta perspectiva més política de la seva activitat en part es reflecteix als documents de l'Àrea de Llengua del Congrés de Cultura Catalana —que es va desenvolupar entre 1976 i 1977—, i en la qual el GCS s'implicà de ple, sota la coordinació del Dr. Badia, però Vallverdú també va

participar més tard intensament en les negociacions i els treballs preparatoris de la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, de 1983.

Mentrestant, dos dels seus llibres —*La normalització lingüística a Catalunya* (Barcelona: Laia, 1979) i *Aproximació crítica a la sociolingüística catalana* (Barcelona: Edicions 62, 1980)— van tenir una gran incidència pública en aquella etapa inicial del restabliment de la Generalitat de Catalunya. Aleshores publicaria també, en castellà, *El conflicto lingüístico en Cataluña: historia y presente* (Barcelona: Edicions 62, 1981).

Al cap de poc, arran del seu nomenament com a responsable dels serveis lingüístics de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, càrrec que ocupà del 1985 al 2006, la seva contribució a la consolidació del model de llengua dels mitjans de comunicació audiovisuals va ser singularment important. Es recull en part als seus llibres *Elocució i ortologia catalanes* (Barcelona: El Jonc, 1986) i *El català estàndard i els mitjans audiovisuals: escrits elaborats des de la comissió de Normalització Lingüística de TVC* (Barcelona: Edicions 62, 2000).

En el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el 1986, havia coordinat precisament l'Àrea de Mitjans de Comunicació i Noves Tecnologies, que dugué a terme les sessions a Perpinyà,¹ i aquell mateix any ja li fou concedida la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya en reconeixement de la seva trajectòria.

Poc després va ser també assessor lingüístic del *Gran Larousse català*, entre 1987 i 1993, conjuntament amb Joan Solà i Joan Martí.

Del 1991 al 1999 fou membre del Consell Social de la Llengua Catalana de la Generalitat de Catalunya. Paral·lelament, sempre es va mantenir present en els grans debats sobre el futur de la llengua, des d'una posició alhora crítica i ponderada, com evidencien els seus llibres *L'ús del català. Un futur controvertit* (Barcelona: Edicions 62, 1990) i *Velles i noves qüestions de sociolingüística* (Barcelona: Edicions 62, 1998).

Una altra de les grans obres col·lectives que va dirigir amb encert cap al final de la seva activitat a Edicions 62 va ser l'*Enciclopèdia de la llengua catalana*, que culminaria el 2002.

Aquell any, al cap de poc de ser elegit membre de la Secció Filològica, accedí a la Vicepresidència de la Secció, que va ocupar del 2002 al 2006, i més endavant (des del 2007) va ser delegat del president de l'IEC per a les societats filials.

A part d'aquests càrrecs, la seva actitud de disponibilitat envers la nostra institució va ser constant. Així, arran del centenari de l'Institut (2007), va coordinar dues activitats col·lectives d'especial importància: la *Commemoració del Centenari del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906)* i el *Simposi Internacional sobre el català al segle xx. Balanç de la situació i perspectives de futur*. Les actes d'aquests dos esdeveniments, de les quals va ser el curador, apareixerien publicades per l'IEC l'any 2009.

Encara l'any 2013 publicaria a l'IEC un nou recull d'articles: *Apunts i contrapunts sociolingüístics: en el centenari de les Normes ortogràfiques*.

La seva implicació activa en nombroses entitats i publicacions és impossible de referir amb detall. Destaquem, però, que des del 2003 va ser president de la Fundació Congrés de Cultura Catalana—des de la qual va promoure premis, jornades, conferències i publicacions de gran interès— i que també va ser membre de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i del PEN català.

Francesc Vallverdú és autor també d'una important obra creativa, eminentment poètica, i de traduccions rigorosament fidels des de l'italià.

1. Vegeu les actes d'aquesta àrea, editades a cura de Joaquim Romaguera i Ramió (Barcelona-Perpinyà: Fundació II Congrés Internacional de la Llengua Catalana i Edicions 62, amb la col·laboració de la Societat Catalana de Comunicació de l'IEC, 1989).

L'any 1960 ja va guanyar el Premi Salvat-Papasseit pel seu primer llibre de poesia, *Com llançes* (Barcelona: Óssa Menor, 1961). Publicarà després *Qui ulls ha* (Barcelona: Joaquim Horta, 1962) i *Cada paraula un vidre* (Barcelona: Proa, 1968), recull guardonat amb el premi Carles Riba el 1965. Més endavant apareixen *Somni, insomni* (Barcelona: Edicions 62, 1971), *Retorn a Bìlbilis* (Gandia: Ajuntament, 1974) —premi Ausiàs March de Gandia del 1973—, *Regiment de la cosa pública* (València: Tres i Quatre, 1983), *Leviatan* (Barcelona: Edicions 62, 1984), *Festival amb espills de Ramon Roig* (Manacor: Miramar, 1989) i *Encalçar el vent* (Barcelona: Edicions 62, 1995). L'any 2009 publica l'obra poètica completa amb el títol de *Temps sense treva* (Palma: Lleonard Muntaner).

Va traduir obres d'Alberto Moravia,² Italo Calvino,³ Cesare Pavese,⁴ Pietro Aretino,⁵ Leonardo Sciascia⁶ i Giovanni Boccaccio. L'any 1988 guanyà precisament el Premi Ente Nazionale Giovanni Boccaccio de Florència per la traducció d'*El Decameró* (Barcelona: Edicions 62, 1984).

La cultura catalana ha de lamentar forçosament la seva pèrdua, però sempre ens acompanyaran la seva obra i el seu exemple personal, tant en el tracte afable amb tots els qui el van conèixer com en la dimensió cívica de la seva activitat, indefectiblement al servei de la llengua i del país.

Isidor MARÍ
Institut d'Estudis Catalans

PÈIRE BÈC
(1921-2014)

El passat 30 de juny de 2014 ens va deixar Pèire Bèc, una de les figures més importants i destacades de la filologia occitana del segle xx. Pèire Bèc va nàixer a París, de pare occità i de mare criolla. Ell mateix explicava¹ que el seu primer contacte amb la llengua d'oc —i concretament amb la varietat gascona— va tenir-lo a l'edat de sis anys, al poble del seu pare, Casèras, una localitat del Comenge. Allí va tenir l'oportunitat de sentir les primeres frases en occità, i allí va ser on va prendre consciència de l'existència d'aquella llengua, després de demanar al seu genitor quin era el significat de determinades frases. De fet, el mateix Bèc va deixar escrit més d'una vegada que la primera sentència en occità va arribar-li d'un amic del seu pare que va anar a recollir-los a l'estació: *Mòra, que vai tornar!* ('espera, que ara torno!'). Aquests fets, aquests contactes matiners amb l'occità, de ben segur que van condicionar tota la trajectòria vital i científica de Bèc, i devien decantar-lo clarament cap al poliglòtisme. Mentre estudiava, va aprendre de manera autodidàctica l'anglès i el castellà (que parlava també son pare, del qual deia per cert que traduïa les faules de Lafontaine en occità), així com l'italià, per a l'aprenentatge del qual es va servir d'un diari d'esquerres i antifeixista editat a l'Estat francès, *Il grido del popolo*, que analitzava lingüísticament amb tan sols 13 o 14 anys. De fet, arran de la Guerra del 36, amb l'arribada de refugiats republicans a Casèras, el jove Bèc ja va haver d'exercir d'interpret, cosa que li va permetre de perfeccionar

2. *La camperola* [*La Ciociara*] (Barcelona: Proa, 1966) i *El menyspreu* [*Il disprezzo*] (Barcelona: Proa, 1966).

3. *El cavaller inexistent* [*Il Cavaliere inesistente*] (Barcelona: Edicions 62, 1967).

4. *Entre dones soles* [*Tra donne sole*] (Barcelona: Proa, 1980).

5. *La cortesana* [*La Cortigiana*], a MAQUIAVEL et al.: *Teatre del Renaixement* (Barcelona: Edicions 62, 1985).

6. *Una història senzilla* [*Una storia semplice*] (Barcelona: Edicions 62, 1990).

1. Per exemple, entre altres llocs, en el seu article «Comment peut-on être Gascon?», que recorda Montesquieu en el títol, inclòs a BEC, Pierre (2002): *Per un país...: Écrits sur la langue et la littérature occitanes modernes*. Peiteu: Institut d'Études Occitanes de la Vienne (recull de treballs de Pèire Bèc, a cura de Liliane Jagueneau), p. 381.